

Prizonieri în propria conștiință

„Am scris dintr-o nevoie interioară, ceribilă, de a face dreptate, măcar pe scenă, atât oamenilor pe care-i cunosc, cât și mie însumi. Am trăit cu voluptate orele mele de scris teatru. Și am scris 15 piese!” Acest crez testamentar îl confirmă pe Adrian Dohotaru ca reporter de profesie și dramaturg de vocație.

Deși prima piesă i s-a jucat în 1968, în circuitul repertorial a intrat abia în 1980, o dată cu spectacolul de mare succes – și de public, și de critică – **Anchetă asupra unui tânăr care nu a făcut nimic**, montat la Teatrul „Bulandra”. Care teatru a avut inițiativa de a colabora cu televiziunea pentru realizarea acestei premiere absolute cu un text mai deosebit, **Hitler al XVIII-lea**, ce vine în întâmpinarea unui curent de opinie mondial: readucerea în actualitate a nazismului, fenomen ce a infestat adânc a doua jumătate a secolului nostru.

Pretextul îl constituie un fapt real: în 1945, răspândindu-se zvonul că Führer-ul nu s-ar fi sinucis, aliații au declanșat o operațiune secretă de anchetare a tuturor indivizilor ce prezentau cea mai mică asemănare cu perechea Adolf Hitler-Eva Braun. Dacă lui Mircea Daneliuc această vânătoare absurdă i-a inspirat un film-apolog gândit din perspectiva ostracizărilor și intitulat, de altfel, sugestiv, „A unsprezecea poruncă” (respectiv cea inexistentă: „Să nu poruncești!”), Adrian Dohotaru a optat pentru înfățișarea ambelor tabere, dar urmărind aceleași psihoză a suspiciunii născute din violență, o violență atroce care i-a marcat deopotrivă pe călăi și pe victime. Fiindcă ura nu naște decât ură.

Regizorul Tudor Măărăscu a profitat de atul spectacolului TV și a introdus un prolog cinematografic, montând în paralel imaginea triumfalistă a parăzilor fasciste și secvențe ilustrând efectul acestei propagande, zguduitoare documente din lagărele de prizonieri. Prin contrast, cadrul se deschide (director de imagine: Cristian Nicolau) pe o încăpere sustrasă parcă scurgerii timpului, sugestie datorată și huselor de un alb imaculat, care sunt îndepărtate una câte una pentru a oferi ospitalitatea cuvenită unui comandament mixt, format din reprezentanți ai armatelor cobeligerante, aflați în „misiune de luptă” ordonată de Jukov și Eisenhower.

Un castel de secol XIII, perfect conservat, este locul de acțiune al unei operațiuni conspirative de maximă stupiditate. Dar care servește excelent la revelarea mutilărilor suflați de o gravitate incommensurabilă și cu imprevizibile repercusiuni.

Evident, comisia ad-hoc este coordonată de către un ofițer sovietic căruia

Șerban Celea („așezat” în noua sa condiție de ponderală maturitate) îi conferă o rece detașare autoritară. Zoltan Octavian Butuc a găsit cheia potrivită pentru caracterizarea ofițerului american, pilot de elită, mestecând blazat gumă, dar păstrându-și trează vigilența, arătându-se plictisit de ifosele „europenialismului”, dar declanșând mereu aparatul de fotografiat pentru instantanee din lumea bătrânului continent. Enthusiasmat de valorile teazaurizate în castel se arată și ofițerul interpretat de Marius Stănescu. Flegmatic, desigur, este englezul ipostaziat de Răzvan Vasilescu. Românul lui Mihai Căfriță se păstrează într-o expectativă de raisonneur: „Dacă n-am uita!”. Ștefan Bănică jr. sugerează verosimil nevroza ofițerului cu o dramă familială consumată la Dachau ce nu-și mai poate controla nervii și recurge precipitat la pistol. Adrian Ciobanu este un timid psihiatru care trebuie să-și asume responsabilitatea expertizei medicale asupra celor ce i-au decimat etnia.

Prima așa-zisă sosie este interpretată de Florian Pittiș, într-o excelentă formă, gradând subtil nuanțele unui destin înduioșător de etern fugă ce a recurs la toate mijloacele pentru a supraviețui printre morți, printre vii, în carcera libertății. Mircea Diaconu, cu o fizionomie clovnescă evocându-l pe Charlot în ipostază hitleriană, face portretul truculent al unui mic escroc milos din fire. Femeia hăituită și amuțită – personajul Valeriei Ogășanu – este, asemeni Ofeliei, înnebunită de atrocitățile altei epoci. Aurel Cioranu se complăce atât în postura majordomului cu morgă, cât și în cea a farseurului curios. Horațiu Mălăele interpretează în trombă partitura generoasă a actorului transoceanic care poate juca orice: și demența dictatorului, și hazul scoaterii măștii, și suspansul decesului „pe viu”. Lui Virgil Ogășanu i-a revenit rolul cel mai complex, acela al unui profesor de istorie care inițial l-a adorat pe Hitler, pentru ca treptat să-și dea seama de adevăr, să vrea să-i înțeleagă aberațiile, sfârșind prin a i se substitui dintr-o nobilă, dar dementă rațiune: convingerea că cineva trebuie să plătească în mod exemplar pentru ororile comise. Doar că sacrificiul său este inutil, fiindcă deja paranoia s-a instalat în conștiința tuturor, transformându-l pe fiecare supraviețuitor – fie el de o parte sau de alta a conflictului mondial – într-un prizonier al propriei conștiințe iremediabil traumatizate.

IRINA COROIU

TULBURĂRI DULCI

Pentru ediția 1996 a Festivalului Național de poezie „Lucian Blaga” de la Cluj, studenții clasei de actorie a conferențiarului Marius Bodochi de la Departamentul de Teatru al Facultății de Litere din urbe au montat, sub direcția binecunoscutului artist-pedagog, **Tulburarea apelor** de Lucian Blaga. Trebuie să spun că asistența a fost formată, prin forța lucrurilor, în majoritate din filologi, exegeți ai operei lui Blaga. Filologii sunt exigenți și răi atunci când e vorba de teatru, pentru că prejudecățile lor hermeneutice, mai temeinice dar și mai bine motivate decât ale oamenilor de teatru, îi îndeamnă mereu să adulmece... trădarea literaturii pe scenă. Ei bine, filologii au privit cu plăcere spectacolul studențesc și l-au apreciat în cei mai cordiali termeni cu putință. Asta, până și în condițiile în care Marius Bodochi a recurs la o importantă omisiune din scenariu – Radu, copilul Popei și al Patrasiei –, săcâind vanitățile mele de filolog (și eu, știți...) care crede că Radu este chiar personajul-cheie al dramei.

În fond, spectacolul nu pretinde a fi mai mult decât un exercițiu „de școală” și, pentru atât, el și-a atins ținta. A restituit armonicele scriiturii blagiene și a izbutit să creeze o atmosferă expresionistă în care albul și negrul își dispută nuanțele de gri în accente de tensiune bine marcate. Scenograful Horațiu Mihaiu a improvizat (în sensul bun, jazz-istic) inspirat jocul puținelor obiecte în spațiul – impropriu – de la Studioul de Radio Cluj. A lipsit, poate, misterul, în această montare, dar asta e deja o prețiozitate pe care un critic ar trebui să și-o refuze.

Am văzut câțiva actori-studenți care mi-au plăcut foarte mult. În primul rând Ioan Ardelean (în rolul Popei), pe care-l știu mai demult și care aduce în scenă, după cum mă așteptam, seriozitate și acuratețe în joc. Trăiește gama sentimentelor contradictorii ale Popei cu reală convingere. Cum să nu mă fi ispitit și pe mine Ioana Bogătan, vreau să spun Nona? Criticul nu se tulbură, în frivolitatea lui oțioasă? Și Teodor Surcel face un rol bun în Omul cu cercei, iar Emanuel Petran îl întruchiează pe Moșneag cu gravitate, înțelegând dubla condiție a personajului său, fragilă, în agonia lui, și divină.

În total, studenții alcătuiesc un discurs coerent, lăudabil prin corectitudinea lecturii și nivelul de studiu la care au ajuns.

SEBASTIAN-VLAD POPA